

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tat-28 ta' Frar, 2006

Citazzjoni Numru. 1404/2003

“A”.

vs.

“B”.

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 30 ta' Dicembru 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-attrici u l-konvenut izzewgu fis-sitta (6) ta' Marzu tas-sena 1973.

Illi dan iz-zwieg gie skritt fir-registri tar-Registru Pubbliku bhala Att taz-Zwieg Numru 624 tas-sena 1973;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi I-kunsens tal-kontendenti kien vizzjat ghax kien soggett ghal vjolenza morali jew biza';

Illi I-kunsens tal-kontendenti kien ivvijat ukoll b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħhom;

Illi I-kunsens ingħata bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wieħed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, jew għad-dritt ghall-att taz-zwieg.

Illi għalhekk l-attur talab li I-konvenuta tghid ghaliex m'għandiekk din il-Qorti:-

1. Tiddikjara z-zwieg kontrattat bejn il-kontendenti fis-sitta (6) ta' Marzu 1973 bhala null u bla effett għal kull fini u effett tal-ligi u tagħti kull provvediment opportun sabiex id-Direttur tar-Registru Pubbliku jannota tali nullita` ta' I-Att taz-Zwieg numru 624 tas-sena 1973;

Bl-ispejjeż kontra I-konvenuta li tibqa' minn issa ngunta għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici a fol. 2a tal-process;

Rat il-lista ta' xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 2b u 3 tal-process inkuz ic-certifikat taz-zwieg formali bejn il-partijiet Numru 624/1973.

Rat id-digriet tal-Qorti sabiex il-partijiet iressqu I-provi bil-procedura ta' I-affidavits u dan kif mogħti lill-partijiet fl-24 ta' Marzu 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet terminu ta' tletin (30) gurnata lill-attur sabiex jipprezenta x-xhieda kollha tieghu produċċibili bil-procedura tal-affidavits bin-notifika lill-kontro-parti jew lid-difensur tagħha, li jkollha wkoll I-istess terminu sabiex hija wkoll tipprezenta I-affidavits tagħha.

Rat in-nota tal-attur “A” tas-26 ta’ Mejju 2004 fejn prezenta I-affidavit tieghu datat 11 ta’ Mejju 2004 (fol 11).

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat il-verbal tal-4 ta' Novembru 2004 fejn b'ordni tal-Qorti din il-kawza qed tigi differita ghal nhar il-Hamis 7 ta' April 2005 fl-istess hin u ghall-istess skop.

Rat li l-konvenuta giet debitament notifikata bl-avviz tas-smiegh u bic-citazzjoni attrici fit-23 ta' Novembru 2004 (a tergo ta' fol 16).

Rat li ghalkemm debitament notifikata l-konvenuta baqghet ma pprezentat l-ebda nota ta' eccezzjonijiet u ghalhekk baqghet kontumaci.

Rat il-verbal tas-7 t'April 2005 fejn il-konvenuta msejha diversi drabi baqghet ma dehritx. Dr Frank Testa ghall-attur talab li ssir seduta quddiem Assistant Gudizzjarju u l-Qorti innominat lil Dr Kenneth Gulia. Il-kawza giet differita ghal dan l-iskop ghas-26 ta' Ottubru 2005.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma mill-Assistant Gudizzjarju Dr Kenneth Gulia fl-20 ta' Mejju 2005 fejn gie esebit affiadvit ta' "C", li jigi hu l-attur, u Dr Stefan Zrinzo Azzopardi ghall-attur iddikjara li f'dak l-istadju m'ghandux provi izjed. (fol 18 sa 20).

Rat in-notament tal-Assistant Gudizzjarju a fol 21 ta' process fejn spjega lill-Qorti li l-provi kollha kienu ingabru fil-kawza.

Rat il-verbal tas-26 t'Ottubru 2005 fejn Dr Stefan Zrinzo Azzopardi ghall-attur prezenti talab li l-kawza tibqa' ghas-sentenza. Il-Qorti tat fakolta' lill-konvenuta tipprezenta nota t'osservazzjonijiet fi zmien 20 gurnata mill-lum bil-visto/notifika lid-difensur tal-kontroparti li jkollu l-istess terminu ghal nota responsiva. Il-kawza giet differita ghas-sentenza għat-28 ta' Frar 2006.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(i) PRINCIPI LEGALI.

Illi l-attur qed jaghmel din il-kawza *stante* li qed isostni li z-zwieg tieghu fis-6 ta' Marzu 1973 mal-konvenuta huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi *stante* li l-kunsens tal-kontendenti fil-mument taz-zwieg kien ivvizzjat ghax kien soggett ghal vjolenza morali jew biza'; kien ivvizjat ukoll b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali taghhom; u peress li l-kunsens inghata bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jekk aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, jekk għad-dritt ghall-att taz-zwieg u li għalhekk, l-imsemmi zwieg huwa null u bla effett **ai termini tal-artikolu 19 (1)** (a) u/jew artikolu 19 (1) (d) u / jew artikolu 19 (1) (f) tal-Att XXXVII tal-1975 li Jirregola z-Zwigijiet.

Illi **l-artikolu 19 (1)** jipprovd li "b'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-

(a) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika jekk jidher moral, jekk jidher biza'.

(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'diffett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jekk fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jekk b'anolomija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg.

(f) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jekk ta' xi wiehed jekk aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewwga, jekk tad-dritt ghall-att taz-zwieg."

Illi min-naha tagħha l-konvenuta ma pprezentat ebda nota tal-eccezzjonijiet u għalhekk hija baqghet kontumaci, pero' apparti l-fatt li l-kontimacija ma tammontax għall-ammissjoni, izda hija meqjusa mill-gurisprudenza nostrali bhala oppozizzjoni għat-talbiet attrici, fil-kuntest ta'

annullament taz-zwieg, tali kontumacija tassumi sinifikat partikolari.

Illi infatti fis-sentenza **“Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia”** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) inghad:-

“Illi ghalhekk din il-Qorti xorta għandha tidhol sabiex akkuratamente tezamina l-provi sabiex tara u fl-ahharnett tiddeciedi jekk l-provi prodotti wasslux ghall-konvincipj morali fil-gudikant li jaccetta t-talba attrici għan-nullita' tal-istess zwieg”.

*“Illi dan għandu sinifikat iktar partikolari f’kazijiet ta’ din ix-xorta ghaliex anke fil-kaz ta’ ammissjoni tat-talbiet attrici f’kaz ta’ nullita’ ta’ zwieg fis-sentenza **“Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia (A.C. 15 ta’ Jannar, 2002 - Citaz. Nru: 165/95/VDG”** gie affermat il-principju “din il-Qorti ma kienitx tkun eżonerata milli tisma, u naturalment tezamina u tivvaluta, il-provi sabiex tassigura ruhha li hemm bazi legali ghall-annullament mitlub (ara **“Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri”**, (Prim' Awla, 4 ta' Novembru 1994); **“Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri”**, (Prim' Awla, 3 ta' Ottubru 1995); **“Evelyn Agius vs John Borg”**, (Prim' Awla, 4 ta' Ottubru 1995); **“Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri”**, (Prim' Awla, 10 ta' Novembru 1995); **“Isabelle Zarb vs Stephen Attard”**, (Prim' Awla, 21 ta' Novembru 1995); **“Terrence Richard vs Maria Concetta Richard nee' Goodlip”**, (Prim' Awla, 22 ta' Frar 1996); **“Alfred Tonna vs Maria Tonna”**, (Prim' Awla, 31 ta' Jannar 1996); **“Bernardette Debono xebba Gauci vs Mario Debono”**, (Prim' Awla, 16 ta' Settembru 1996)”.*

Illi dwar l-artikolu 19(1) (a) tal-Kap 255 din il-Qorti kif presjeduta fis-sentenzi **“Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajargia` Borg”** (Cit. Nru. 1564/97/RCP deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u **“Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** (Cit. Nru. 1019/98/RCP deciza fid-9 ta' Marzu 2000) diga' kellha okkazjoni tistudja dan is-sub-artikolu għal dak l-aktar li jirrigwarda biza' u għalhekk din il-Qorti

tagħmel riferenza ghall-istess sentenzi u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi l-artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 jipprovdi li zwieg huwa null :-

“jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew bil-biza’”

Illi kif ingħad fil-kaz “**Carmelo sive Charles Saliba vs Mary Saliba**” (P.A. (VDG) deciza fl-14 ta’ Awissu 1995):-

“... ... biex pressjoni indipendentement minn konsiderazzjonijiet ohra, tista’ tinvalida l-kunsens matrimonjali, din il-pressjoni trid tamonta għal vjolenza morali jew biza’ esterna ta’ natura rresistibbli, cjo` trid tkun pressjoni li ddeterminat kompletament l-ghoti ta’ dak il-kunsens.”

Illi inoltre fis-sentenza “**Anna Magro apparentement mizzewga lil Victor Rizzo vs Victor Rizzo**” (P.A. (SBC) deciza fit-13 ta’ Marzu 1984) saret espozizzjoni tal-kuncett ta’ vjolenza u biza’ f’din il-materja. L-espert f’dik il-kawza jsostni li sabiex vjolenza morali twassal għall-effett li jinvalida:

“trid tkun (i) ingusta, (ii) gravi, u (iii) determinanti.”

Illi wkoll, fil-kaz “**Anthony Gatt vs Doreen Gatt**” (P.A. (F.D.) deciza fil-25 ta’ Gunju 1993), l-espert tal-Qorti fisser li:

“... il-vjolenza morali trid tkun ta’ natura tali li tkun invincibbli u ma tagħti ebda possibbiltà` lil min ikun li jisfuggi minnha.”

Illi l-biza` tista` tkun ukoll “reverenzjali” bhal per ezempju l-biza` lejn genitur jew superjur. Fil-kaz “**Shirley Anne mart Abdul Fatah xebba Perry vs Dr. A. Mifsud et**” (P.A. - 22 ta’ Novembru 1982) il-Qorti spjegat:-

"Il-biza` ta' nies li huma superjuri jew il-genituri tista' f'certi kazi tkun tali li taffetwa l-kunsens. B'dan mhux qed jigi ntiz, biza` fis-sens ta' suggizzjoni esagerata, imma trid tkun gravissima u ta' certa entita'. L-indinjazzjoni tal-genituri kbira kemm tkun kbira ma għandhiex tigi konsiderata bhala gravi. Il-biza` li wiehed jitkecca mid-dar jew li jtitlef xi wirt, jew li jsorri xi danni finanzjarji mhux bizzejjed. Izda jekk ikun hemm theddid, glied spiss, u minacci serji u gravi, dawn jistghu jaffetwaw il-persuni b'biza` li taqa' taht l-artikolu 19 (a)."

Illi l-attur jissottometti illi z-zwieg bejnu u bejn il-konvenuta għandu jigi dikjarat null *inter alia* abbazi ta' l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 li jghid li hemm nullita' taz-zwieg:-

"(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tagħha, jew b'anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u għalhekk tagħmel referenza għas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar-gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti għamlet referenza għall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:-

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a

*unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" (**Viladrich, P.J.**, "Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated." (Montreal, 1993), p. 686).*

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u invarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma "*the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics*" (**Viladrich, P.J.**, op.cit., pg. 687).

Illi wkoll fis-sentenza "**Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia**" (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:

"Kwantu għad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – Art. 19 (1) (d) – biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jagħraf u jirrifletti, jew li jiddeċiedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali ("Isabelle Zarb vs Stephen Attard" – P.A. 21 ta' Novembru 1995). Mhix għalhekk kwistjoni ta' nkompatibilita' ta' karatru, jew ta' decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu (d) ikompli jitkellem dwar "anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal

dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg". Il-Qorti tossova li l-ligi tagħna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun tagħmilha mpossibbli mhux semplicemente diffici, li wieħed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenziali taz-zwieg ossia jassumihom".

Illi għalhekk b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicemente kwalasiasi stat ta' immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha filmument li jingħata l-kunsens reciproku (**"Nicholas Agius vs Rita Agius già Caruana"** – P.A. (VDG) tal-25 ta' Mejju, 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ffit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' "discretio judicii" hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta' parti jew ohra fiz-zwieg li tagħti l-kunsens liberu u xjenti tagħha għar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

"Il matrimonio, in quanto patto ossia "foedus" ..... richiede una capacita` intellettuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che è per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che ..... si tratta di assumersi una "servitus" per tutta la vita" (Forum, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).

Illi pero`, kif già ingħad, b'immaturita` jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju id-dottrina u l-gurisprudenza "non si riferiscono ad una piena e terminale maturità, non esigono nei nubenti una conoscenza perfetta ed esaustiva di ciò che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di ciò che può comportare la vita coniugale, né un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, né infine una conoscenza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perché riesce più appropriato l'uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una

maturita` piena” (Pompedda, M.F., “Il Consenso Matrimoniale in Grochlewski” – Pompedda – Zagglia, “Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico” (Padova, 1984), p. 46).

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **“Alessandra sive Sandra Mc Monagle qabel Mamo vs Mario Mamo”** (P.A. (VDG) 26 ta’ Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju fis-sens ta’ l-ewwel parti tal-paragrafu (**d**) imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *“fil-mument ta’ l-ghoti tal-kunsens matrimoniali, parti jew ohra tkun priva b’mod sostanziali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicemente nuqqas ta’ hsieb, nuqqas ta’ riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – infatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettamente kompatibbi ma diskrezzjoni ta’ gudizzju”* (ara, **“Emanuel Camilleri v. Carmen Camilleri”**, P.A., 10 ta’ Novembru 1995).

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *“li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficientement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejhed jew ma tkunx irriflettiet bizzejhed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenziali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju (“Selina-Maria Vella Haber vs Joseph Gatt”, P.A., 15 ta’ April 1996)”*.

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju kif ravvizat fl-artikolu 19(1) (**d**) irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku/psikjatriku) jew kostituzzjonal li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimoniali (ara f’dan is-sens, fost ohrajn, **“Jacqueline Cousin v. Bernard Simler”**, P.A., 3 ta’ Gunju 1998; **“Roseanne Cassar v. Kenneth Cassar”**, P.A. 19 ta’

Ottubru 1998; u “**Carmelo Grima v. Mary Andrews**”, P.A., 2 ta’ Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta’ diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega **Bersini**, id-diskrezzjoni ta’ gudizzju tikkonsisti f’zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

*“La piena avvertenza e il deliberato consenso . . . . La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturità di giudizio e la maturità affettiva . . . . La maturità di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all’ atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturità affettiva comporta generalmente quella adeguata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotività che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volontà e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo così una mancanza di consenso libero (immaturità affettiva) e ponderato (immaturità di giudizio)” (**Bersini, F.**, “Il Diritto Canonico Matrimoniale.” (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbagħad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta’ diskrezzjoni biex wiehed ikun jista’ jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konseguenti nullita’ taz-zwieg:-

“Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovrà essere maggiore di quello richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed è ordinato all’assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l’esistenza con un contratto perpetuo e

irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettuale e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o addirittura mancante, si dovrà ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio” (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facili, u dan kif gja gie indikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

“... . . . . se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettività non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia . . . . In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei riguardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole”

(Pompedda, M.F., "Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento." (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu għad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li tagħmilha mpossibbli għal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi tagħna, bhad-dritt kanoniku (**Can. 1095 (3)**) tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda imposibbila` li wieħed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbila` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbi biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wieħed jagħzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *"di intendere e / o di volere"*. *"L'incapacità di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale"*, jghid il-Bersini, *"rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi ... ... che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso"* (op. cit., p. 99).

Illi għal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-Kap. **255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological*

cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (**Viladrich, P.J.**, op. cit., p. 687).

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi "**Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana**" (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u "**Anna Galea vs John Walsh**", (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jagħtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` tagħhom sabiex tigi stabbilita bejniethom "*the community of life and love*".

Illi fl-ahharnett din il-Qorti tagħmel riferenza għal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet "**Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole**" (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn ingħad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mħuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wieħed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi għalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jagħtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi mogħti bl-iqtar mod liberu u xjenti għal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg għandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tiegħu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjo'e' li tnejn minn nies jagħtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta għalhekk għal xi ragħuni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie mogħti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgħib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wieħed validu."

Illi kif ingħad fis-sentenza "**Al Chahid vs Mary Spiteri**" (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) inoltre l-kunsens irid ikun wieħed tali li permezz tiegħu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligli, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib magħha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta'unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbili.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi mogħtija minn din il-Qorti nkluzi "**Maria Rita**

Calleja. vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri” (P.A. (RCP) 17 ta’ Frar 2000); “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** (P.A. (RCP) 9 ta’ Marzu 2000); “**Ousama Sadalah vs Doris Tanti”** (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000); “**Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine”** (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); **Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP) I-1 ta’ Frar 2001); “**Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea”** (P.A. (RCP) 22 ta’ Marzu 2002); “**Albert Grech vs Josette Grech”** (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002); “**Marco Tanti vs Catherine Azzopardi”** (P.A. (RCP) 30 ta’ Mejju 2002); u “**Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia”** (P.A. (RCP) 29 ta’ Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

“artikolu 19 (1) (f) “*jekk il-kunsens ta’ xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta’ xi wiehed jew aktar mill-elementi essenziali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg”.*

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza “**Nicolai Balzan vs Simone Cremona”** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta’ Marzu 2000) u “**Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri”** (P.A. (RCP) 27 ta’ Frar 2001) u a skans ta’ ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza “**Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe”** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta’ Novembru 1999) gie ritenut illi:-

“Fl-interpretazzjoni ta’ dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti tagħna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neċċesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttamente izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta’ xi parti fil-perjodu mmedjatamente qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens”.

Illi tal-istess portata hija s-sentenza “**Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro”** (P.A. (RCP)

I-1 ta' Frar 2001); “**Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine**” (P.A. (RCP) 8 ta’ Novembru 2000); “**Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi**” (P.A. (NA) 20 ta’ Gunju 2000); “**Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim**” (P.A. (NA) 31 ta’ Mejju 2000); “**Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli**” (P.A. (RCP) 4 ta’ April 2000) u “**Albert Grech vs Josette Grech**” (P.A. (RCP) 30 ta’ April 2002 Cit Nru 793/01/RCP).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI.

Illi l-partijiet zzewgu fis-6 ta’ Marzu 1973 u mill-provi prodotti jidher li l-istess partijiet ilhom li sseparaw legalment b’kuntratt fl-atti tan-Nutar Joseph Brincat datat 5 ta’ Ottubru 2000 u mill-provi prodotti jirrizulta li gie ppruvat li l-attur adirittura ma riedx jizzewweg lill-attrici, mhux biss ghaliex mix-xhieda tieghu ma wera l-ebda sentiment ta’ mhabba, izda wkoll ghaliex jidher li assolutament ma kien hemm ebda affjatament bejniethom u jidher li mill-ewwel kienu jitlewmu fuq kollox. Dak li wassal lill-attur sabiex jizzewweg lill-konvenuta kien pero’ il-fatt, ikkonfermat u kkorroborat anke minn huh stess “C”, li fil-familja tieghu l-attur kellu problemi kbar fejn anke kien iggieler bis-serjeta’ ma missieru stess u dan kien kollu dovut ghal dak li jidher li kienu opinjonijiet differenti dwar alleanza politika, li jidher li l-istess membri tal-familja haduha ghall-mod extrem, tant li l-istess attur jghid li kien kostrett jorqod fil-van tieghu Morris 1000 sabiex ma jidholx id-dar tal-genituri tieghu, fil-fatt l-istess attur jghid testwalment li sabiex jitlaq mid-dar “*kelli niehu l-pass li nizzewweg. Dan wassalni biex niddeciedi li nizzewweg lill-mara tieghi mhux ghaliex kien kont cert mill-fatt li jiena ridt nizzewweg lilha izda ghaliex dik il-habta hija kienet l-gharusa tieghi u ghalhekk biex niehu l-istat tieghi hija kienet il-persuna li stajt nizzewweg magħha dak in-nhar*”.

Illi huh “C” spjega s-sitwazzjoni b’dan il-mod:-

“*Lil “A” niftakru jghid li sabiex jehles mill-inkwiet huwa ried li jizzewweg. Dak iz-zmien kien difficli li titlaq mid-dar*

minghajr ma tizzewweg u ghalhekk "A" kien jara z-zwieg bhala soluzzjoni sabiex jehles mill-inkwiet li kontinwament kien jinqala' d-dar".

Illi fid-dawl ta' dan kollu din il-Qorti thoss li l-unika raguni li waslet lill-attur sabiex jizzewweg lill-konvenuta kienet biss sabiex jahrab mill-problemi tal-familja tieghu u certament kien mankanti fih kull element ta' *consortium vitae* mal-konvenuta u certament tant kien affettwat bis-sitwazzjoni ta' disperazzjoni li kien jinsab fiha li certament f'dak iz-zmien ma kellux id-diskrezzjoni necessarja ta' gudizzju sabiex jifhem, japprezza u jaddotta l-elementi essenziali taz-zwieg u ghalhekk l-kunsens tieghu kien vizzjat abbazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255.**

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta'** u **tiddeciedi**, billi fil-kontumacija tal-konvenuta, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz**, b'dan illi:-

1. Tiddikjara z-zwieg kontrattat bejn il-kontendenti fis-sitta (6) ta' Marzu 1973 bhala null u bla effett ghal kull fini u effett tal-ligi u dan *stante* li l-kunsens ta' l-attur kien vizzjat abbazi ta' **l-artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** u tordna li d-Direttur tar-Registru Pubbliku jannota tali nullita` ta' l-Att taz-Zwieg numru 624 tas-sena 1973.

Bl-ispejjez kontra l-istess attur.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----